

PIŠE: SONJA BISERKO

IDENTITET SRBIJE: IZMEĐU GLORIFIKACIJE I PONIŽENJA

Raspad Jugoslavije i stvaranje novih država na njejoj teritoriji neminovno je doveo i do stvaranja novih političkih identiteta. Ti identiteti su mešavina etničkog i teritorijalnog nacionalizma i religije. Nove međunarodne okolnosti, pre svega globalizacija kao dominantan trend, doprinele su osećanju nesigurnosti, koja otvara pitanje identiteta. Tako je borba za identitet zamenila ideologije, što je očigledno i u većinskim i u manjinskim zajednicama. U većini slučajeva, kada je reč o prostoru Jugoslavije, etnički i religijski identiteti se poklapaju. Zajedničko je svima antijugoslovenstvo, jer se Jugoslavija naknadno doživljava kao okvir koji je potiskivao partikularne identitete.

Nema sumnje da postoji problem nacionalnog identiteta, naročito u nedovršenim nacijama, odnosno tamo gde nema simetrije, odnosno podudarnosti etničkog i državnog aspekta pojma nacije, i tamo gde je taj raskorak bolan. Ali, problem nacionalnog identiteta, podvlači Milorad Belančić, filozof i pisac, mora da se shvati i kao deo problema koje ljudi imaju, generalno uzev sa raznoraznim identitetima: ličnim, etničkim, profesionalnim, običajnim, kulturnim itd. Ključni problem nisu sami identiteti, već upravo davanje metafizičke prednosti jednom identitetu nad svim drugim.¹

Novi identitet Srbije oslanja se na "tradicionalni autentični politički identitet", odnosno srednjevekovno nasleđe Srbije i folklor u kulturi, pravoslavlje, vizantijsko nasleđe i antizapadnjaštvo. Socijalistička Jugoslavija se kriminalizuje revizijom istorije koja relativizuje fašističko nasleđe. Rehabilitacija

Dragoslava Mihailovića i, eventualno Milana Nedića (koja je toku) normalizuje njihove zločine, a demonizuje se i kriminalizuje antifašistički pokret. Desničarski istoričari fabrikuju knjige koje se ne oslanjaju na izvore, falsifikuju se podaci, a zločini tumače bez konteksta. Time se preventivno osujećuje svaki pokušaj da se na pravi način kontekstualizuje neuspela i pljačkaška tranzicija.

Osim toga, isključujući XX vek iz sopstvenog iskustva i sećanja, srpska kultura se odriče svojih najvećih dostignuća. Sudar između patrijarhalne i moderne civilizacije, nažalost, u ovom trenutku vuče ka repatrijarhalizaciji društva. Veliki je otpor postulatima moderne države - vladavini prava, ljudskim pravima, pluralnosti i toleranciji.

Problem sa novim identitetom je u tome što se afirmacijom jednog identiteta negiraju drugi. Etničke manjine u Srbiji ne uklapaju se u novi model identiteta, jer se one uglavnom percipiraju kao nepoželjne. Na delu je "segregacijski multikulturalizam koji održava etničku distance", bez ostvarivanja veće integracije.

Većina desničarskih grupacija i intelektualaca se zalaže za svetosavski identitet srpskog naroda, kao oslonac na kome "počivaju sve pobeđe i nada u oporavak Srbije". Dominantna nacionalistička elita snažno se opire reformi države i društva pod izgovorom da to uništava srpski identitet. Suština je u tome što modernizacija Srbije ugrožava njihove interese koji su tesno vezani za političku elitu. Kao najveću unutrašnju pretnju svetosavskom identitetu ovi intelektualci vide u civilnom sektoru proevropske orijentacije i svima onima koji se zalažu za članstvo Srbije u EU i NATO. Zato se diskvalifikuju svi oni koji teže „kulturnoj, demokratskoj Evropi“, jer oni nemaju svest da je to arhaičan san. Kulturna okupacija Srbije odvija se, kako se ističe, uz svesrdnu pomoć kvislinške pseudoelite, ili ergele dobro istimarenih i uhranjenih trojanskih konja - čiji je zadatak da svojim, evro-pejski potkovanim, kopitima poravnaju teren za imperijalnu nivelaciju srpskih duhovnih i kulturnih prostora".²

Dragomir Anđelković, politički analitičar, ističe da "evroatlantski centri moći i njihova antisrpska ovdašnja peta kolona ulažu tolike napore u prepariranje našeg identiteta", posebno u "identifikaciji sa agresorom i prihvatanjem nakaradne konstrukcije o našoj krivici za sve negativno što je zadesilo Balkan

¹ <http://sveske.ba/en/content/o-srpskom-stanovistu-mi-pa-mi>.

² Miladin Ševarlić, Uvodno predavanje ciklusa "Tradicija - temelj srpske kulture", održano u Kragujevcu 28. oktobra 2014. godine.

devedesetih". On zato poziva da se antisrpskoj kulturno-NVO-medijskoj petoj koloni koja je opasnija od svake elementarne stihije najzad stane na put.¹

Najveći protivnici evropske orijentacije su i brojni intelektualci i profesori sa Beogradskog univerziteta. Miro Lompar, profesor književnosti, na primer, smatra da je ta orijentacija najosnovniji oblik samoporicajanja srpske duhovne, ili kulturne zajednice, pa kaže: "Da bismo mogli da krenemo na vijugavi, neizvesni, trnoviti put oporavka posle teškog istorijskog poraza u XX veku, neophodno je da nađemo produktivni odgovor na zapadni istorijski izazov. U tom odgovoru bi u središtu trebalo da bude srpsko stanovište, kao skup odluka koje podrazumevaju strogi nacionalni egoizam, da bi otud proistekla srpska kulturna politika, kao najšira podloga nacionalne samosvesti".²

Najbolnija tačka koja se pokazuje u gotovo svim rasparavama o srpskoj krivici je svakako genocid u Bosni. Srebrenica je bila i ostala traumatska tačka koja trajno ostaje kamen spoticanja u izgradnji novog identiteta. Očigledno je, mada se Haški tribunal ne priznaje, da se ne mogu ignorisati presude tog tribunala za genocid u Srebrenici. Ističe se da spoljni interesi diktiraju istorijsko nastajanje predstave o srpskoj krivici. Na to se nadovezuje, ilustracije radi, interpretacija motiva za predlog britanske rezolucije (povodom 20-godišnjice genocida u Srebrenici). Odnosno, da je to, kako ističe predsednik Komiteta Dume za međunarodne odnose Aleksej Puškov, pre svega, pritisak na Srbiju jer ne pristaje da uvede sankcije Rusiji.³ Takođe, ističe se da je rezolucija o Srebrenici "test naše spremnosti na безусловnu kapitulaciju, odnosno time bi se postigao perverznan rezultat: ubistvo Srpstva rukama Srba".⁴

Ne ignoriše se samo Jugoslavija kao državna tvorevina koja je bila protiv srpskih interesa, već i njen brutalni raspad. Međutim, ne propušta se prilika, da se, na primer, povodom 29. novembra ove

godine, istakne "da su u Jajcu postavljeni temelji za novi rat i novi raspad zemlje, koji se desio četiri i po decenije kasnije, kad su republike i narodi izmišljeni i uspostavljeni u Jajcu, povelili rat protiv Jugoslavije u želji za nezavisnošću".⁵ To se, u suštini nadovezuje na osnovnu percepciju srpskih nacionalista, po kojima je Jugoslavija - proširena Srbija.

Indikativno je da Rusija pothranjuje srpsku frustraciju i tezu da je Jugoslavija bila srpska zabluda. Isto tako i tezu o veštački stvorenim nacijama, poput, na primer, Crnogoraca. Ruski politikolog Vladimir Trapara iz Instituta za međunarodnu politiku i privredu, smatra da bi prijem Crne Gore u NATO za tu zemlju značio udaljšavanje od Srbije i srpskog identiteta.⁶

Istovremeno, uticajni proruskii konzervativni blok proizvodi utisak o identitetskoj „rusizaciji srpske nacije“, čiji je osnov superiornost pravoslavne civilizacije, vizantijsko nasleđe, slavenstvo, uzajamna istorijska pomoć.

Srpski nacionalizam je, u suštini, doživeo seriju poraza, tako da se iz faze borbene ideologije sada lagano transformiše u diskurs razočaranih, ili "umivenih" nacionalista. Srpska elita često pominje navodno ponižavajuće uslove Evropske unije (EU), što ukazuje na ozbiljan problem narušenog poverenja i za taj svoj nedostatak okrivljuju druge. Kontrast između glorifikovane prošlosti i frustrirajuće sadašnjosti je prevelik, što dodatno utiče na odbijanje reformi i transformacije društva.

Milorad Belančić ističe da je problem manjeviše svakog nacionalizma u tome što svoju kvazi-religiju ne želi da podvrgne sekularnim, građanskim ograničenjima, već bi hteo da sve pojedince, strukture i delatnosti u društvu asimiluje, da ih prožme jedinstvenim i zapravo jednonimnim duhom, da ih prinudi na permanentno zaklinjanje nacionalnom identitetu.⁷

1 <http://www.vesti.rs/Vesti/Dolazi-li-kraj-identitetskoj-eroziji.html>.

2 Pressrs.ba - Banja Luka, Standard.rs.

3 <http://www.alo.rs/vesti/politika/>

rezolucija-o-srebrenici-pritisak-na-srbiju-zbog-rusije/102257.

4 Dragomir Anđelković,

<http://www.novosti.rs/vesti/haslovna/politika/aktuelno.289.html:552323-Dragomir-Andjelkovic-Srebrenica-test-Srbije>.

5 <http://www.nspm.rs/hronika/na-danasnji-dan-Хроника>.

6 <http://rs.sputniknews.com/vesti/20151128/1101406319/NATO-CrnaGora-Nemiri.html>.

7 <http://sveske.ba/en/content/o-srpskom-stanovistu-mi-pa-mi>.